

om ramning

En liten handledning till den som vill rama in själv.

KAPITEL 1: GRAFIK, AKVARELL, FOTO

KAPITEL 2: MÅLNINGAR & KILRAM

KAPITEL 3: OBJEKT

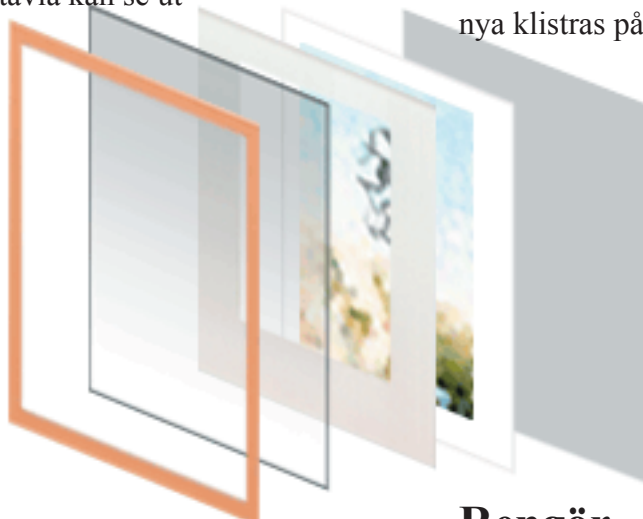
KAPITEL 4: BRODYR

KAPITEL 5: NYA MEDIA

1 GRAFIK, AKVARELL, FOTO

Använd båda händerna när du tar tag i tavlan, en bra regel för att greppa vilket värdefullt objekt det än gäller. Här skall jag beskriva hur tavlans skick påverkar hanteringen av den. Ramens funktion att skydda och presentera bilden skall vara intakt. Jag kommer att peka ut några vanliga brister och föreslå åtgärder.

En alldeles vanlig tavla kan se ut ungefär såhär:

En tre till fyra centimeter bred guldfolierad ram med profil som innehåller glas, passepartout, tryck(bild) fäst på en barriärkartong och till slut en baksidekartong. Allt är faststiftat i ramen och förseglat med klisterremсор. På baksidan finns två skruvöglor med en tråd emellan.

Skick

Ramen känns ranglig och hörnen glipar, glaset har en grå hinna och förseglingens klisterremсор har spruckit eller rent av fallit bort. Tråden kanske är ett gammalt hampsnöre som knappt hänger ihop.

Tråden är viktig, massor av god konst har skadats av brustna trådar. De gamla hampsnörena har varit en tillgång för konservatorerna, de har givit upphov till mängder med restaureringsjobb. Det skall vara en för ändamålet avsedd tråd till tavlor.

Ramhörn

Ramhörn som glipar kan limmas, sättas i press och spikas. Tuschpennor med guld eller silverfärg kan användas till att retuschera ramens yta. Glaset beställs från rammakaren efter exakta mått och läggs ihop med baksidan. Allt läggs i ramen och stiftas fast.

Två metoder används: Du gör det ofta och har stiftapparat eller sällan och använder stift och hammare. Baksidans lösa klisterremсор rensas bort, nya klistras på och förseglar tavlan.

Rengör

Börja med en dammvippa, nästa steg blir att använda en fuktig trasa om det inte är en äkta bladguldrum. Är det en äkta bladguldrum så kommer guldet att resa sig och måste till en rammakare som kan ombesörja en ny förgyllning.

Glaset putsas när tavlan ligger plant och var sparsam med fönsterputsens som annars gärna kryper in och fuktskadar kartongen.

Om det inte blir rent kan det bero på att smutsen sitter på insidan, smutsen är färg och fettpartiklar från bilden som lagt sig på glaset. I din iver att hålla rent putsar du frenetiskt på glaset som då blir elektriskt laddat och färg- och fettpartiklar formligen dras mot glaset. Där bildar de en gråmatt hinna med bildens konturer som kännetecken.

BILDEN

Bilden avser fotot, grafiska bladet, målningen eller affischen som ramen skall bevara, visa upp och särskilja från omgivningen, samtidigt som den skall passa in bilden i den omgivande miljön.

Om det är originalkonst skall bilden som en virtuell rymd kvarstå med samma uttryck före som efter inramningen. Bilden skall inte förstärkas eller förtydligas eller på annat sätt påverkas. Absolut inte mekaniskt beskäras, maskeras eller ändras. Är det däremot en affisch eller annan bild av mindre värde kan man absolut tillåta sig att ”ta ut svängarna”. Låt fantasin flöda!

Standardmontering av konst på papper

Du behöver följande material innan du börjar, tillskuret i rätt format:

- 1 syrafri passepartout
- 1 ark isolering
- 1 baksida

Syrafri papperstejp, ren svamp med vatten, hobbykniv, tyg till arbetsbord, 2 tyngder, ev. falsben.

Lägg den tillskurna passepartouten med framsidan neråt på bordet. Tag isoleringskartongen med samma yttermått som din passepartout och lägg den så att överkant möter överkant på din passepartout.

Skär till en bit syrafri papperstejp som är nästan lika lång som sidan där de två delarna möts (passepartouten och isoleringen). Fukta tejpens på svampen och sätt fast den, med hälften på varje del. Har du ett falsben, dra det med lätt hand över tejpens så du pressar ut kvarvarande luft. Vik passepartout arket över isoleringen vid tejpningen och se så allt möts kant i kant.

Placera nu pappersbilden på isoleringen och lägg på passepartouten. Placera bilden som den skall vara i öppningen och lägg på en tyngd så den ligger stilla. Vik tillbaka passepartouten.

Skär nu av 2 bitar syrafri klisterremsa på ca 2,5 cm och två stycken lite större. Placera ca 6 mm av

minsta biten på baksidan av verket, några cm in från högra kanten. Låt resten av biten sticka upp ovanför kanten på verket. Gör motsvarande på vänstra sidan.

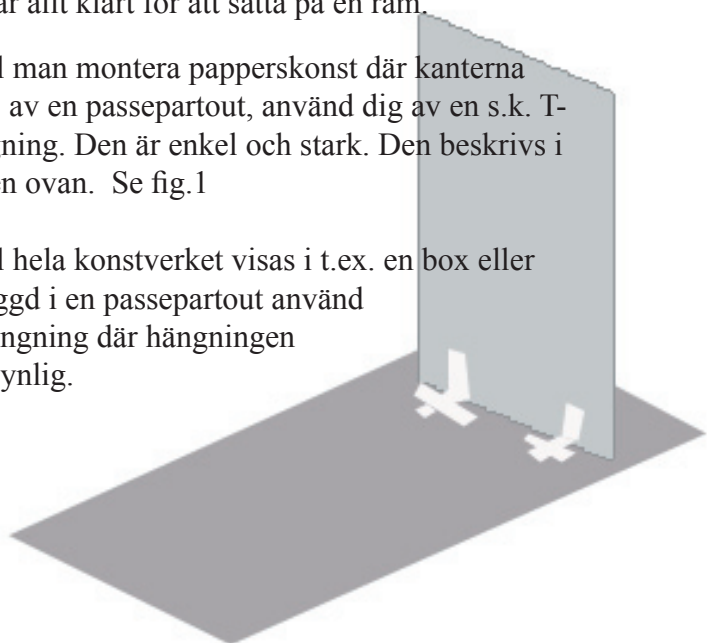
Kontrollera en sista gång att verket ligger rätt i fönstret. Ta de två lite större bitarna och sätt dem ÖVER dom två mindre bitarna. Som ett T. Lägg gärna på tyngder en stund tills det är torrt. Nu är verket fäst mot isoleringen.

Lägg bakpappen under isoleringen, lägg undan hela ”paketet”. Putsa glaset och lägg på.

Nu är allt klart för att sätta på en ram.

Skall man montera papperskonst där kanterna döljs av en passepartout, använd dig av en s.k. T-hängning. Den är enkel och stark. Den beskrivs i texten ovan. Se fig.1

Skall hela konstverket visas i t.ex. en box eller frilagd i en passepartout använd V-hängning där hängningen är osynlig.

KARTONG

En viktig del av inramning av konst eller bilder på papper är de kartonger som finns i ramningen.

Barriärkartong

På ett grafiskt blad ligger en passepartout som ger ett mellanrum till glaset, för att undvika fukt-koncentration.

Själva bilden är monterad på en buffrad barriärkartong som stoppar upp en vandring av syremolekyler ifrån baksidan, för att inte PH-värdet på pappret som konstverket är skapat på, skall sjunka.

Slutligen stöds alltsammans av en baksidekartong av bestruken massa som även fungerar som fuktspärr.

Arbetsgång: Lägg baksideskartongen på bordet, därefter barriärkartongen och slutligen passepartoutkartongen överst.

Passepartoutkartong

Det praktiska ändamålet med passepartoutkartongen är att skapa en luftspalt mellan glas och bild, så att luften kan cirkulera. På så sätt undviker man fläckvis förhöjd fukt-koncentration och de skador som kan uppstå av detta. Passepartouten har också en estetisk betydelse, den kan användas att dimensionera konstverket.

För att inte påverka konstverket negativt skall även passepartoutkartongen vara av syrafri kvalitet. En hög kvalitet på kartongen gör den också motståndskraftig mot blekning och missfärgning.

Tjockleken bör vara från 0,8 millimeter och uppåt, kartongens enhet för "tjocklek" anges i gram per kvadratmeter och det skiljer från tillverkare till annan. Kanske är 800 gram per kvadratmeter en bra undre gräns.

En negativ sida av att använda passepartout är att pappret som bilden är på, alltså den tomma ytan runt ett grafiskt tryck exempelvis, påverkas. Passepartoutens öppning släpper in ljus på bilden men inte på pappret runt bilden som täcks av passepartouten.

När hela bilden friläggs efter många år i en, i och för sig, perfekt inramning, kommer en tydlig skillnad att synas där passepartoutkartongen har varit öppen respektive där den har täckt pappret.

Baksida

Ett ark pappersmassa med ett tunt vitt papper bestruket på båda sidor används gärna som baksida och stödkartong i inramningen. Baksidan är ett stöd för inramningen men också en fuktspärr, den minskar vandringen av fukt och därmed följande syrajoner mot barriärkartong och bild.

Om ett ark baksidekartong formas till stor skål och fylls med vatten, skulle detta rinna ut långsamt till skillnad från barriärkartongen som närmast liknar ett kaffefilter eller läskpapper. Baksidekartongen är inte syrafri.

GLAS

Till inramningar använder man sig huvudsakligen av 4 sorters glas:

Float-glas

Det mest använda glaset som är 1.7 mm tjockt. Namnet kommer från produktionsmetoden som introducerades 1959 av engelsmannen Sir Alastair Pilkington. 90% av dagens "plattaglas" görs enligt denna metod, där man blandar bl.a. soda, silicasand, kalcium, oxid och magnesium. Blandningen läggs på en yta av tenn, där den värms och smälter vid 1500 grader. Billigt och bra! Rengörs med fönsterputs utan slipmedel.

Gruppen reflexfritt glas

Denna grupp har många olika namn som anti-reflex glas, speglingsfritt glas, matterat glas och museiglas. Det finns alltså flera glas som minskar de störande reflexerna, men det är stora skillnader i prestanda, funktion och pris. Läs vidare så försöker vi reda ut begreppen!

Refloglas

Är ett floatglas med en etsad yta. Ljuset som når ytan blir diffuserat av oregelbundenheten (små porer) i ytan och reducerar därmed reflexerna. Ytan på glaset är matt. Detta glas används inte så ofta idag, eftersom den matterade ytan tar bort en stor del av färgbriljansen. Har man en s.k. lådinramning eller tjockare passepartout fungerar det inte alls eftersom avståndet mellan glas och bild gör att bilden får kontrast oskärpa. Ganska dyrt och mycket begränsat användningsområde! Rengörs med fönsterputs utan slipmedel.

Antireflex-glas eller musée-glas

I dagligt tal talar man ofta om museiglas när man menar en högkvalitativ produkt för inramningar. Detta kommer sig av att man på 60-talet började använda sig av ett belagt reflexfritt glas, Mirogard. Genom sin unika reflexborttagning slog Mirogard igenom i framför allt Tyskland som bildglas hos museerna och blev därför synonymt med museiglas!

Det är ett floatglas som har en microtunn antireflexbehandling på båda sidor. Glaset är maximalt transparent och har hög optisk klarhet. Det släpper igenom ca 97 % av ljuset vilket ger mycket god reflexfrihet. Liknande teknik används på kameralinser och glasögon. Tyvärr mycket dyrt, men effektivt att använda på mörka bilder där det annars kan vara svårt att se bilden för reflexerna! Rengörs med fönsterputs utan slipmedel.

Uv-glas

Floatglas. Erbjuder skydd mot materialpåverkan genom uv-strålning. Behandlingen tar bort ca 98 % av den skadliga uv-strålningen som kan bleka färgen och missfärga papper. Finns även som lamellglas med uv-behandling mellan två antireflexbehandlade glasskivor. Rengörs med fönsterputs utan slipmedel.

Plexi-glas

Handelsnamn för akrylplast i form av skivor i olika tjocklek.

FÖRSEGLING

Försegling

Klisterremsor som förseglar baksidan med ramen skall vara hela så att de inte släpper in damm. Det var vanligt att använda maskeringstejp på 50-och 60-talet, men de flesta gummerade tejper kommer att torka och lossa från underlaget. Om de lossnar kan det komma in smuts i ramningen som snart kan se ofräsch ut. Kvaliteten på klisterremsor är av ett enklare slag än den syrafria som används vid montering av bilden, men gärna med en bredd på cirka 35 millimeter.

Arbetsgången är att mäta ut fyra remsor som täcker skarven mellan kartong och ram, dessutom skall de lappa över varandra. Vät remsorna och lägg på dom, ta en blöt trasa och gnid lätt på ovarsidan av remsorna. När remsorna är blöta är det lätt att forma dom i hörnen medmera.

Upphängning

Att det sitter en tråd bak på tavlan är vanligt. Det finns andra sätt, ett hängsle exempelvis är vanligt på små tavlor.

Men tillbaka till tråden, den påverkar hur tavlan hänger. Förr användes hampsnöre som det blev så småningom sprött, gick av, och i sämsta fall skadades tavlan.

Idag används inplastad tunn vajer.

Ståltråd är kanske det vanligaste som sitter på tavlor idag. Den fästs i ramen med hjälp öglor som skruvas i ramen. Metallramar har skruvade beslag istället för öglor.

Om du sätter öglorna mitt på ramen, lika långt från under som överkant, spänner tråden mellan öglorna och hänger upp tavlan så kommer överkanten på tavlan att stå ut från väggen. Tavlan ser ut som den skall falla föröver och hoppa av kroken. En snygg upphängning som gör att tavlan hänger platt mot väggen kräver en viss geometri mellan tavla, öglor och tråd.

Arbetsgången är som följer: Välj ögla efter ram storlek och tyngd på tavlan. Lägg ramen med baksidan upp. Mät avståndet från nedre ramribban till den övre ramribban, dela sträckan i tre lika delar. Märk ut en tredjedel av ramens höjd från övre ramribban och gör ett märke med en pryl. Skruva i öglorna parallellt med baksidan snett in på ramribbans insida. Fäst tråden så att dess högsta punkt slutar två till tre fingerbreddar från den övre ribban.

Klistring

För enklare affischinramningarna används en baksideskartong och affischen kan klistras eller fodras direkt på kartongen.

Kilram

är detsamma som spännram. Specialgjord träram som används för att spänna upp målningar på duk. Finns att beställa i hela cm-mått. Tänk på att om du har stora målningar skall det finnas ett mittstöd eller kryss. Använder du för klen kilram skevar duken på väggen. Var också noggrann med vinklarna när du sätter ihop den, annars är det nästan omöjligt att sätta ram på den.

Köp alltid bra kvalitet, det lönar sig!

Duken fästes lättast med en häftklammerapparat om man ofta spänner duk, annars korta nubbe med platt huvud.

Arbetsgång:

Kontrollera att dukens bildyta är vinkelrät, annars måste du kompensera detta. Mät bildytan och beställ kilramen efter det måttet (jämna cm-mått) hos en ramaffär. Kom ihåg att ha några cm omålad duk runt om bilden så att duktången har något att gripa tag i.

Duktång är ett specialverktyg som gör att man får bättre tag i duken och kan spänna så hårt som det behövs. Är det stora dukar är den ett måste.

Om kilramen har en upphöjd rund kant på ena sidan se till att alla vänder åt samma håll när du sätter ihop ramen, den upphöjda sidan skall ligga mot duken. Detta för att så lite som möjligt av bildytan skall komma i kontakt med träytan i kilramen. Var noggrann så att alla vinklarna är räta (kolla med vinkelhake) och att det inte finns några skarpa kanter som kommer i kontakt med duken. Lagg sedan kilramen på ett dukklätt bord. (eller golv)

Placera duken som den skall sitta på kilramen. Sätt första stiftet i mitten av en av ramens kanter. Vänd ramen, sträck duken och sätt nästa på mitten av motsvarande kant mittemot det första stiftet. Gör motsvarande med de båda återstående kanterna.

Duktång

Kolla nu att duken sitter som den skall, rakt och att hela bilden är med. Fortsätt nu att dra i duken och sätta ett stift på varje sida av det första stiftet, med ungefär 10 cm mellanrum. Sedan vrider man kilramen ett kvarts varv och upprepar proceduren tills man kommit varvet runt. Sträck alltid duken vertikalt uppåt, aldrig diagonalt från mitten. Gör alltså aldrig en hel sida på en gång, den vill gärna bli rynkig. Upprepa ovanstående, nu genom att sätta ett stift på varje sida av de första tre stiften, fortsätt att vrida en kvarts varv tills varvet är fullbordat. Fortsätt nu med två nya stift och vrid ett kvarts varv, tills hörnen kommer. Dessa skall vikas för att bukta ut så lite som möjligt. Annars blir det problem när ramen skall på.

Det finns olika skolor hur hörnen skall läggas. De två vanligaste går ut på att antingen skall man lägga två hörn på kortsidan eller vika ett hörn på varje sida av kilramen. Hur du än väljer att lägga dem måste du göra två veck på duken i varje hörn av ramen, det ena för den "överblivna" biten från ena kanten och sedan ett från den andra som du viker över den första. Prova och se vilken metod som är att föredra. För att det hela skall se bra ut bör man häfta fast den överblivna duken på baksidan av kilramen.

När kilramen köptes fanns det också med en påse kilar. Dessa skall sättas i först när duken är spänd. Placera in dem med lätt hand och med ett likformigt tryck. Efter några år när träet har krympt och duken slappnat, skall man kunna lossa kilarna och sätta in dem på nytt, och på så vis spänna duken slät och fin igen.

3 INRAMNING AV OBJEKT

Boxar

Används ofta när man ramar in objekt, eller vill visa ett konstverk i sin helhet. Istället för att använda en passepartout för att höja glaset så att det inte skall komma i kontakt med objektet, gör man en högre inner ram av s.k. distanslist (finns från 5 mm och uppåt). Man kan också skära remsor i tjock passepartout kartong och på så sätt skapa "tittskåpseffekt".

Plexilådor

En skiva gjuten akryl böjs och formas till en låda med 6-7 centimeters kanter, konstverket eller objektet monteras från baksidan eller med tunna genomskinliga linor.

Man kan också såga till plexi i 5 bitar till en låda och limma ihop den. Objektet kan sedan monteras på olika sätt beroende på vad det är och hur man vill presentera det.

Antingen gör man en baksida i plexi eller tar en träskiva som man klär med syrafri kartong eller kanske tyg. Objektet monteras fast med lämplig metod på baksidan.

Om objektet är värdefullt tänk på att inte använda starka limsorter som kan förstöra verket.

Som alltid vid ramning av konst gäller det att man skall kunna ta loss det i ursprungligt skick. Man kan tex fästa det med nylonliner som man trär genom baksidan och knyter fast. Glöm inte att fiskelina blir skör med åren och bör bytas med gämna mellanrum.

Vanligaste sättet att fästa baksidan vid boxen är sedan att skruva fast den med ett antal skruv från sidorna.

Tänk på att baksidan måste få plats i boxen och att baksidan skall vara tillräckligt tjock för att skruven skall rymmas.